

Joaquín López Bellver i la col·lecció de fotografies antigues de Mont-roig

I MARTÍ ROM

Són prou conegudes aquelles fotografies antigues del nostre poble, aquella “vista general” des del Primer Pont, aquella dita “plaza de Castelar” (ara de Joan Miró) o aquell carrer “de Joaquín Bau” (ara d’Agustí Sardà). Ja fa molts anys que formen part de la nostre memòria col·lectiva. Són el nostre referent visual més llunyà que tenim. Ja fa un bon grapat d’anys que l’Associació de Veïns va fer còpies de la col·lecció completa de fotografies per qui volés comprar-les. I també algunes d’elles han sortit reproduïdes sovint al “Ressò mont-roigenc”.

La primera vegada que vaig tenir la sort de poder tenir a les meves mans aquesta col·lecció completa va ser fa prou anys a la casa de Barcelona, curulla de llibres i revistes, de l’amic i savi Jaume Josa (q.e.p.r.). El Jaume sovint et tenia preparada alguna estimulant sorpresa; amb un to de veu pausat característic et deia alguna cosa com “això t’interessarà...”. Aquella vegada em va treure un bloc de postals, exactament vint, amb unes tapes de color groguenc. A la portada, dins una bonica (i típica) orla de l’època, s’hi llegia: “*Recuerdo de Mont-roig. Vda. de Benaiges*”. A més, em va explicar que en aquella segona postal (“*Entrada a la villa*”), on s’hi veuen tres nens asseguts al Primer Pont, el del mig era el seu pare (Jaume Josa Savall), que havia comprat aquella col·lecció, anys més tard, per ensenyar imatges del seu poble a la que seria la seva esposa (Pepita Llorca Grau).

Aquesta col·lecció completa ens va permetre, al Centre Miró, poder fer l’exposició “Mont-roig 1911”, dins de la celebració del Centenari de l’arribada per primer cop de Miró a Mont-roig (2011). Era el gruix, la gran majoria, de les fotografies exposades. Hem pogut esbrinar que aquesta col·lecció de fotografies es va fer cap a inicis de la dècada dels anys deu del segle passat. Les postals anaven en un talonari perforat pel costat esquerra que permetia arrancar-les per enviar-les separatament. Sabem que Joan Miró devia comprar aquest talonari, doncs està documentat que va enviar-ne

algunes d’aquestes postals a amics seus. En el llibre “Epistolari Català de Joan Miró (1911-1945)” (Editorial Barcino / Fundació Miró, 2009), n’hi ha cinc d’aquestes postals de Mont-roig. La tretzena (“*Camino de Ntra. Sra. De la Roca*”) l’envia el 26 de novembre de 1922 al seu amic J. F. Ràfols. La primera (“*Montroig. Vista general*”) a Picasso el 13 de juliol de 1924. La novena (“*Portal de la Canal*”) al crític Sebastià Gasch el 8 d’octubre de 1925. L’onzena (“*Mina de les Ninas*”) també a Gasch el 8 de gener de 1926. I la divuitena (“*Montaña de Nuestra Señora de la Roca*”), a Gasch, l’1 de setembre de 1926. Fa il·lusió pensar que Picasso va rebre una postal del nostre poble.

També cal citar que dues d’aquestes postals, la dinovena (“*Ermita de San Ramón*”) i la vintena (“*Montroig. Vista parcial*”) corresponen exactament a vistes reproduïdes en quadres de Miró, respectivament: “Mont-roig, Sant Ramon” (1916) i el famós “Mont-roig: poble i església” (1919).

La “Vda. de Benaiges”, la que va encarregar i venia aquesta col·lecció de postals, era Teresa Nogués Sardà, aleshores vídua de Jaume Benaiges Just (dit “Jaume de l’Escoda”), de cal Reverter. Era neboda d’Agustí Sardà Llaberia, el nostre il·lustre pedagog, diputat i senador republicà (la seva biografia està publicada al “Ressò mont-roigenc” del número 84 al 90). Tenia un estanc i botiga de queviures, cal Reverter, al carrer Major núm. 6, al costat del carrer de l’Hospital. Per cert, l’altre estanc del poble era el de l’Amadeu Josa Tapias, a l’actual plaça de Joan Miró. Teresa Nogués Sardà, “Vda. De Benaiges”, era la mare d’Antoni Benaiges Nogués, aquell mestre mont-roigenc de la tècnica Freinet assassinat el 1936 del que hem publicat la seva biografia al “Ressò mont-roigenc” del número 116 a 123. Com ja vàrem dir, ell és el que surt assegut a terra i amb la camisa blanca a les postals tretze i catorze, les del començament del camí empedrat que duu a l’ermita.

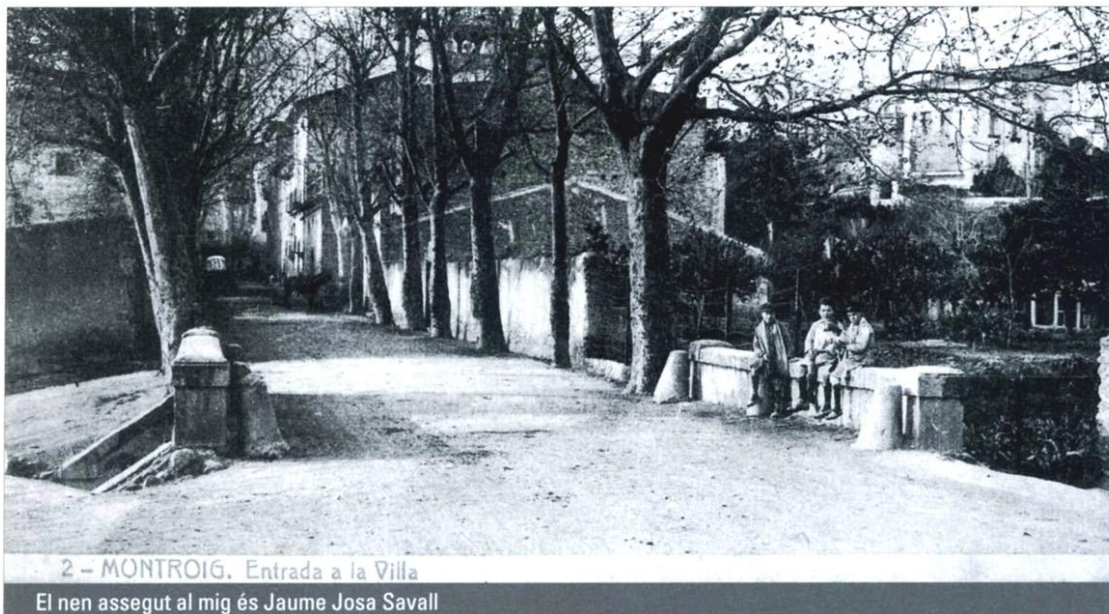
Seguint el fil de la vida d’Antoni Benaiges, m’explicava el seu nebot, Jaume Roig

Benaiges, que la seva àvia Teresa Nogués Sardà havia encarregat a un fotògraf professional de Barcelona aquella col·lecció de vint postals de Mont-roig per poder vendre-les a la botiga. Aquest era Joaquín López Bellver.

Aleshores vaig recordar que la meua amiga des d'aquella llunyana adolescència als Prats, quan encara no havien desaparegut les lluernes, la Mercè Rosell López, de cal Sanromà, m'havia comentat, fa molts anys, que la seva àvia era aquella noia de l'ombrel·la blanca del grup de la dreta,

aquesta col·lecció de postals de la "Vda. de Benaiges" no solament és el nostre patrimoni visual més antic (en dues hi surt el mestre "Freinet" Antoni Benaiges Nogués), sinó que, a més, darrere d'elles hi ha una bonica història sentimental.

La Maria Sanromà Gili, de Barcelona, havia vingut a passar uns dies (o potser setmanes) a Mont-roig a casa de la seva germana Lola. Aquesta, estava casada a cal Boronat, amb el Joaquim Boronat Benaiges, un dels prohoms del "Casino de Baix", de "El Porvenir democràtic". El seu fill, Joaquim Bo-

d'aquelles mateixes postals tretze i catorze citades abans on sortia Antoni Benaiges. La Maria Sanromà Gili (filla de Montblanc, més tard la família es va traslladar a Vilanova i la Geltrú). Per cert, la Mercè Rosell López era la dona de l'escriptor "montrogenc" Raül Ruiz (podeu veure el "Ressò montrogenc" del n. 12 al 15, el 17, 19, 20, 22, 24 i del 27 al 30).

Aquestes postals, la tretze i la catorze ("*Camino de Ntra. Sra. De la Roca*" i "*Subida a Ntra. Sra. De la Roca*") presenten la mateixa vista (horitzontal i vertical) de l'inici del camí empedrat que puja a l'ermita, allà on hi havia aquells magnífics xiprers. La Maria Sanromà, la noia de l'ombrel·la blanca, està en idèntica posició en ambdues postals.

El fotògraf Joaquín López Bellver i la noia de l'ombrel·la blanca són els avis materns de la Mercè Rosell López i, naturalment, dels altres sis germans. Es van conèixer degut a aquestes dues postals. Així doncs,

ronat Sanromà, metge (va exercir bàsicament a Reus), es va casar amb l'Assumpció Rom Fuguet (la seva mare era, també, de Montblanc) i curiosament es van conèixer al cercle català de Nova York.

L'Assumpció Rom Fuguet era filla del Pepito Rom Aguiló, pagès, comerciant d'oli. En el llibre que vaig escriure amb el meu avi Francesc Rom Serra, "*Guspines de la història de Mont-roig*" (Edicions Marré, 2010),

a la pàg. 27, s'hi diu que tenia una "*fabricueta d'esperit*" (cap al 1910) "*a la part del darrere de la seva casa*," a l'avinguda de Reus núm. 5. Per cert, *naltros*, també Rom, no som família d'aquests citats. El meu besavi, Pere Rom Bondia, era de Vilanova d'Escornalbou i es va casar a Mont-roig amb la Teresa Rom Bargalló. Van tenir tres fills: Pere (dit Perico), Francesc (dit Cisquet, el meu avi) i Sabí. Per cert, la casa pairal a Vilanova és la plaça del Raval de la Font. Sí, en canvi, som parents llunyans de cal *Nacre*, els Rom de la llibreria, que també descendeixen de Vilanova d'Escornalbou.

estava plena de clixés de vidre, els originals i els negatius de les fotografies. També em comenta com, anys més tard, un cop mort el seu avi, quan ja havien deixat aquell pis, la seva àvia, Maria Sanromà Gili, un dia li va dir que entre les caixes i més caixes de material i fotografies que van llençar n'hi havia alguna del famós dramaturg Ramón Maria del Valle-Inclán. Veig, encara ara, la sorpresa en els ulls de la Mercè.

La Maite Vilà Planell (q.e.p.r.), casada amb Juan José López Sanromà, i resident a Mont-roig molts anys (primer als Prats, a

Maria Sanromà Gili i Joaquín López Bellver

Aquells Rom de Mont-roig també tenien una finca a la partida de "les Masies", terme ja de Cambrils però a tocar de la riera de Riudecanyes. Prou pagesos de Mont-roig hi tenen terres. En Joaquim Boronat Sanromà i l'Assumpció Rom Fuguet van tenir dos fills, ambdós metges, el Joaquim (que viu a Palma de Mallorca) i la Mercè (a Barcelona). Cal Boronat es troba (i continua sent de la família), al carrer del Bisbe Macià núm. 15 i tenen encara ara una Pobra a tocar de la Pixerota i del mar. Joaquín López Bellver era un fotògraf professional nascut a Madrid que s'havia radicant a Barcelona. M'explica la Mercè Rosell López que els seus avis vivien en un pis del carrer de Les Carolines (que tenia entrada per Bretón de los Herreros), a tocar de l'avinguda del Príncep d'Astúries. Hi havia una habitació on no hi deixaven entrar als nens, doncs hi havia la guillotina per tallar les còpies de les fotografies i

la "Garbinada" i després al carrer de Sant Miquel número 2), em comentava que aquell fotògraf, el seu sogre, de fet no es deia Joaquín sinó Higinio. Sembla que no li agradava gens aquell nom i que es feia dir Joaquín. Venia d'una família de forts principis republicans; tenia una neboda que era secretària de Julián Besteiro, president de les Corts (1931-1933) quan la proclamació de la II República. Em continua dient que el seu germà era, abans de la Guerra Civil, gerent de la plaça de toros de Les Arenes de Barcelona. En canvi, Joaquín (Higinio) López Bellver era d'idees dretanes. Va ajudar a amagar al seu pis de Barcelona algunes persones buscades pels dits "*rojos*"; i al pis d'un familiar a la plaça de Tetuán. Finalment, alguns d'aquests van ser descoberts i, amb el Joaquín López, van fer cap a la presó Model de Barcelona. Amb totes les dificultats que cal suposar, la seva esposa, Ma-

CEDIDA

ria Sanromà, va aconseguir treure el seu marit de la presó (i probablement també els altres). Entre les persones que es van salvar, gràcies primer a Joaquín López i després a la seva esposa Maria Sanromà, estaven el Pare Viñas i el capità Cornet. He pogut trobar que aquest Pare Viñas, Guillermo Viñas Pérez, havia nascut a Ainsa (Huesca) el 1879, va ingressar als salesians on va tenir càrrecs d'importància, i que a partir de 1926 dirigia les Escoles Professionals Salesianes de Sarrià (Barcelona). Va morir a Barcelona el 1956. Joaquín López Bellver, "babi" per la fami-

Aquella arriscada col·laboració durant la Guerra Civil, amagant persones significades, (principalment al Pare Viñas) li va procurar feina de fotògraf en els anys posteriors. La família recorda que tenia molts encàrrecs del Temple del Tibidabo de Barcelona, molt probablement perquè era regit pels Salesians, com també feia moltes postals de sants. Al igual que les de Mont-roig, sembla que també va fer moltes fotografies de pobles de Catalunya. En una de les fotografies que tinc, presa per Joaquín López Bellver, hi ha la Maria Sanromà (la que seria o ja era la seva

JOAQUÍN LÓPEZ BELLVER

La noia del vestit blanc en primer terme i en el grup de l'esquerra és la Maria Sanromà Gili. El nen de la dreta és el Joaquim Boronat Sanromà i el noi de la seva esquerra l'Antoni Benaiges Nogués.

lia, era una mena de *dandy*, una persona molt elegant i presumida. Em comenta la Mercè Rosell, la seva néta, que recorda de petita veure'l passejar per la platja d'Ocata, barri de El Masnou (a tocar de Barcelona), amb un vestit i barret canotier (aquell dels gondolers de Venècia). Els que hem conegut la senyora Maria Sanromà també recordem, a més de la seva afabilitat, la seva natural elegància. Així doncs, deuriem congeniar fàcilment. L'amiga de casa de fa molts anys, molts anys, la Maitè Vilà, la seva jove, m'explicava que fins i tot es pentinava abans de posar-se a parlar per telèfon. També era un fumador empedreït. En algunes de les fotografies que la Mercè Rosell m'ha passat se'l pot veure amb una cigarreta a la mà. Donat que es duïen un grapat d'anys amb la seva esposa, sembla que mai va dir exactament l'edat que tenia. El que sí sabem és que va morir el 31 de desembre de 1959.

esposa) i un grup de mont-roigencs. Entre aquests, en primer pla, estirat a terra i gairebé a la dreta trobem el nostre mestre Freinet, l'Antoni Benaiges Nogués. El nen del seu costat, que també sortia en aquelles postals tretze i catorze, del peu de la muntanya de l'ermita, és el citat anteriorment Joaquim Boronat Sanromà, metge a Reus.

Joaquín López Bellver és també una de les persones, mig oblidades, que han resultat importants per a Mont-roig. Les seves fotografies formen ja part de la nostra memòria (visual) col·lectiva. I, com hem vist, va inspirar o suggerir a Joan Miró per fer dos dels seus rellevants quadres de Mont-roig.

Fonamentalment aquella vista del poble des del Primer Pont que fou un dels pocs quadres que el pintor universal mai va vendre i que conservà sempre a casa seva: "*Mont-roig: poble i església*" (1919).